

- забезпечення оптимального поєднання аудиторної та позааудиторної роботи;
- застосування новітніх технологій організації самостійної пізнавальної, наукової та виробничої діяльності студентів;
- врахування специфіки вивчення навчальних дисциплін;
- стимулювання самостійної роботи.

А це вимагає теоретичного обґрунтування педагогічних умов організації і стимулювання самостійної роботи студентів ВНЗ освіти; вивчення видів самостійної роботи та методів її проведення; експериментальної перевірки системи педагогічних умов вдосконалення самостійної роботи студентів; розробки методичних рекомендацій з її організації.

Таким чином, непряме педагогічне управління самостійною роботою студентів — є засобом опосередкованої координації процесу їхнього професійного розвитку, що впливає на особистість.

Самостійна робота студентів є одним із обов'язкових видів навчально-пізнавальної діяльності, що виконує різні функції, серед яких важливе значення мають:

- навчальна, яка полягає в опрацюванні першоджерел, що сприяє більш глибокому осмисленню вже засвоєної суми знань;
- пізнавальна, призначення якої полягає в опануванні новою сумою знань, розширенні меж світогляду;
- коригуюча, що передбачає осмислення новітніх теорій, концепцій, категорій, підходів до визначення сутності відомих понять, напрямків розвитку науки і т.п.;
- стимулююча, сутність якої полягає у такій організації самостійної роботи, коли студент отримує задоволення від результатів пізнавальної діяльності;
- виховна, що спрямована на формування таких якостей, як воля, цілеспрямованість, відповідальність, дисциплінованість;
- розвиваюча, що спрямована на розвиток самостійності, творчості, дослідницьких умінь особистості.

Потрібно зазначити, що самостійна робота має певні особливості, що відрізняють її від навчально-пізнавальної діяльності в цілому. Вона планується викладачем, який визначає обсяг, зміст, загальні терміни здійснення; організовується ним, коли він визначає форми звітності за виконану роботу, місце та час звітування. Мотиви виконання кожного конкретного виду самостійної роботи формуються у студента під впливом реалізації стимулюючої функції самостійної роботи і залежать від рівня її реалізації викладачем.

Аудиторне спілкування викладача зі студентами стає більш результативним, що позитивно позначається на успішності інших, за умови врахування викладачем типу обдарованості студентів.

У процесі проведення аудиторних занять зі студентами, викладачеві варто акцентувати увагу на постійному керівництві їх пізнавальною діяльністю. Спрямованість студентів на навчання, поєднана з високим рівнем організації їх самостійної роботи з боку викладача, дає, як правило, позитивні результати.

Недостатність чіткості у визначенні вимог і недоліки системи керівництва самостійною роботою призводять до негативних змін у результатах успішності. Для студентів великого значення набуває залучення їх до індивідуальної роботи, яка вимагає вивчення фактичного матеріалу з елементами його узагальнення. У спілкуванні з ними викладач має забезпечити постійне керівництво через чітко складені списки літератури для опрацювання, реферування, конспектування, а також чітко визначення термінів звіту за виконану роботу. Значну роль у формуванні майбутнього фахівця, що належить до цієї навчальної групи, набуває увага викладача до результатів його роботи.

Беручи до уваги особливості різних груп студентів, викладач може найефективніше використати можливості навчальної функції спілкування, яка реалізується в опануванні майбутнім фахівцем фактичного матеріалу, накопиченні ним знань, поширенні його світогляду, оволодінні студентом методами самостійної пізнавальної діяльності.

*Борисенко Л. Л., доцент
кафедри педагогіки та психології*

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА РОБОТА ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

Компетентнісний підхід до професійної підготовки студентів-економістів задов'язує використання у навчальному процесі таких форм і методів її організації, які сприяють формуванню критичного мислення майбутніх фахівців, ефективному засвоєнню знань на реконструктивно-

творчому рівні, становленню творчої особистості. Реалізацію останнього ми вбачаємо в організації науково-дослідницької роботи студентів зі створення власних проектів конструювання змісту навчання з психолого-педагогічних наук. Досягнути високого рівня професійної компетентності можливо за умови її формування і розвитку у відповідній діяльності, яка відзначалася б поліконтекстністю використання знань і вмінь, можливістю їх широкого перенесення у нові ситуації використання. Таким вимогам відповідає науково-дослідницька робота студентів, оскільки вона є одним із важливих засобів підвищення якості підготовки і професійного виховання фахівців з вищою освітою, здатних творчо застосовувати в практичній діяльності сучасні останні досягнення науково-технічного та соціально-економічного прогресу.

Основними завданнями науково-дослідницької роботи студентів є :

- оволодіння студентами науковими методами пізнання, поглиблене і творче засвоєння програмного матеріалу;
- освоєння методик і засобів самостійного вирішення дослідницьких задач, стилю й навичок праці в наукових колективах, ознайомлення з методами організації їхньої роботи,
- формування наукового світогляду, оволодіння методологією і методами наукового дослідження;
- надання допомоги студентам у прискореному оволодінні спеціальністю, досягненні високого професіоналізму;
- розвиток творчого мислення та індивідуальних здібностей студентів у вирішенні практичних завдань;
- розвиток ініціативи, здатності застосовувати теоретичні знання у своїй практичній роботі, залучення найздібніших студентів до розв'язання наукових проблем, що мають суттєве значення для науки і практики;
- необхідність постійного оновлення і вдосконалення своїх знань;
- розширення теоретичного кругозору і наукової ерудиції майбутнього фахівця.

За останнє десятиріччя з'явилася низка ґрунтовних праць, автори яких з'ясовують особливості організації та методики науково-дослідницької діяльності студентів у вищій школі, розвитку дослідницьких умінь майбутніх фахівців; вплив інтеграції навчальної і наукової діяльності викладача вищої школи на якість підготовки фахівців, аналізуються форми колективної наукової творчості. Окремі аспекти студентської науково-дослідницької роботи розглядали О. Крушельницька, І. П'ятницька-Позднякова, В. Труш, О. Волкова, В. Шейко, Н. Кушнарєнко, Г. Цехмістрова. Наукові праці цих авторів присвячені розвитку і становленню наукової роботи у ВНЗ; теорії і практиці організації науково-дослідної роботи студентів на матеріалах університетів України.

Науково-дослідницька робота студентів з психолого-педагогічного наукового напрямку у Київському національному економічному університеті здійснюється за такими формами: науково-дослідницька робота у навчальному процесі; науково-дослідницька робота студентів у позанавчальний час; науково-організаційні заходи: конференції, конкурси, олімпіади тощо.

Науково-дослідницька робота студентів у навчальному процесі є обов'язковою і визначається навчальними планами спеціальностей. Мета цього виду діяльності, обов'язкової на всіх освітньо-кваліфікаційних рівнях — формувати науковий світогляд, сприяти молодим дослідникам в опануванні методології і методів наукового пошуку. Її ефективність залежить від скоординованості всіх компонентів системи професійної підготовки, спрямованості мотиваційної сфери студента на дослідницький пошук з першого курсу, особистісно-діяльнісного підходу до навчання. Виконання науково-дослідницької роботи у процесі вивчення навчальних дисциплін відбувається при оптимальному співвідношенні репродуктивних, продуктивних і творчих завдань, індивідуальних і колективних форм організації процесу навчання, максимальному насиченні занять ситуаціями спільної творчої діяльності.

Без перебільшення можна вважати, що аудиторні та індивідуальні завдання з елементами творчого пошуку належать до найпоширеніших форм організації науково-дослідницької роботи студентів. Це обумовлено широким спектром методичної варіативності їх застосування у процесі навчання дисциплін психолого-педагогічного циклу, що полягає в ефективності колективної та індивідуальної форм дослідницької роботи студентів як домінуючих напрямів організації навчального процесу; у створенні комплексних аудиторних завдань на основі раціонального поєднання теоретичних і практичних проблем з дисциплін; в активізації самостійної дослідницької діяльності студентів шляхом впровадження диференціації навчання, що тісно переплітається з індивідуалізацією у навчальному процесі і знаходить відображення у розробці навчальних проектів, наближених за тематикою до реальних соціально-психологічних проблем.

Науково-дослідницька робота студентів в позанавчальний час виступає продовженням навчально-дослідницької і є ефективним засобом об'єктивного вияву обдарованої студентської молоді, реалізації її творчих здібностей, стимулювання потреби у творчому оволодінні знаннями, активізації навчально-пізнавальної діяльності. Серед форм наукових досліджень, до яких залу-

чаються студенти в позанавчальний час, виділяють гуртки, проблемні групи, дискусійні клуби, науково-організаційні заходи: конференції, конкурси, олімпіади тощо.

Висновки. Науково-дослідницька робота студентів виконує комплекс найважливіших освітніх, виховних, наукових і культурних функцій. Ця робота є передумовою формування професійної та науково-дослідницької компетентності майбутніх економістів, становлення цілісної і творчо активної особистості.

*Борсук Н.Я., канд. юрид. наук, старший викладач
кафедри правового регулювання економіки*

ФОРМУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

Конкурентне право характеризується відносною новизною серед інших галузей правового (законодавчого) регулювання та навчальних юридичних дисциплін в Україні. Враховуючи особливості історичного розвитку України, а також сучасний рівень правової та економічної культури суспільства, система захисту економічної конкуренції сформувалася, у першу чергу, завдяки розробці та розвитку законодавства у цій сфері. І першою законодавчою основою правового регулювання вітчизняних конкурентних відносин став Закон України «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності» (втратив чинність) від 18 лютого 1992 року [5], основною метою якого було здійснення за допомогою правових норм контрольно-регулюючого впливу на діяльність монопольних утворень. Проте ще не було механізмів реалізації цього закону, який мав ряд недоліків у здійсненні державного регулювання економічних процесів, тому одним із важливих етапів розвитку конкурентного середовища в Україні стало прийняття Верховною Радою України Закону «Про Антимонопольний комітет України» від 26 листопада 1993 року [2]. Саме такий орган було створено для здійснення державного контролю за дотриманням антимонопольного законодавства. Разом з цим потребували захисту конкуренти (споживачі) від некоректної і оманливої поведінки (недобросовісної конкуренції) та від осіб, які намагаються в такий спосіб отримати невинновдані переваги на ринку. Це призвело до прийняття Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 7 червня 1996 року [3].

Правові основи захисту конкуренції у підприємницькій діяльності закріплено в статті 42 Конституції України від 28 червня 1996 років [1]. Відповідно до положень цієї статті держава забезпечує захист конкуренції. Окрім того, не допускається зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція, види та межі монополії визначаються законом. Відповідно до частини першої статті 92 Конституції України правила конкуренції та норми антимонопольного регулювання визначаються виключно чинним законодавством [1].

У сучасних умовах акцент у законодавчому регулюванні відносин, пов'язаних з конкуренцією і монополізмом, переноситься з обмеження і недопущення монополізму на захист економічної конкуренції. Такі зміни найшли відображення і в назві базового закону: якщо в 1992–2002 роках це був Закон «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності», то з 2002 року — Закон «Про захист економічної конкуренції» [4], який складає основу законодавчого забезпечення державного захисту економічної конкуренції в нашій державі.

Сьогодні норми законодавства про захист економічної конкуренції містяться більше ніж у тисячі актах законодавства. Вони складаються з норм не лише матеріального, але й процесуального права. Розроблено також низку підзаконних нормативно-правових актів, які регулюють процес і забезпечують методичну основу застосування норм законодавства про захист економічної конкуренції. Проблема конкуренції як особливого об'єкта правового захисту стала предметом розгляду для деяких наукових дисциплін з економіки та юриспруденції, і цей теоретичний фундамент дозволив внести важливі уточнення в основні поняття та положення конкурентного законодавства. Можна стверджувати, що за ці роки в країні сформувався клас юристів, які захищають законні інтереси крупних учасників товарних ринків у спорах з органами Антимонопольного комітету України, антимонопольна практика стала обов'язковим елементом у роботі любого великого адвокатського об'єднання. Публічні виступи і статті в юридичних виданнях профільюючих юристів мають серйозний вплив на формуючу доктрину права конкуренції.

Разом з цим, враховуючи невелику кількість навчальних посібників і монографій з конкурентного права, слід уважно відноситись до лекційних занять, роботи з правовими базами даних, су-